

Site-specific projekat

ANĐELI MITROPOLIJE

Autori: Svetlana Volic i Tatjana Vukosavljević

20. septembar - 27. septembar 2007

Beogradska tvrđava, Donji grad, Mitropolitska palata

Site-specific project

ANGELS OF METROPOLITAN PALACE

Authors: Svetlana Volic and Tatjana Vukosavljevic

September 20th - September 27th 2007

Belgrade Fortress, Lower Town, Metropolitan palace

My wing is ready for flight,
I would like to turn back,
If I stayed timeless time,
I would have little luck.

Moje krilo je spremno za let,
Voleo bih da se vratim unazad,
Ali kad bih ostao van vremena,
sreće ne bih imao.

Gerhard Scholem, "Gruss vom Angelus"

Manastirski kompleks beogradske mitropolije delio je sudbinu Beograda. Zasnovan na značajnom evropskom geo-strateškom položaju, grad je tokom dva milenijuma često bio poprište ratova i razaranja.

The Metropolitan complex shared its fate with the city of Belgrade. Founded on a site of European geo-strategic significance, in the course of two millenniums the city frequently served as a stage for war and conflict.

Današnji izgled lokaliteta Mitropolitske palate. Arheološka iskopavanja donjogradskog platoa započeta su 1977. godine, a okončana su, uz povremene prekide, 1997. godine. Tokom ovih iskopavanja otkriveni su i ostaci mitropolitske palate.

U traganju za iščezlom Bogorodičinom crkvom otkriveni su ostaci kompleksa koji su činili deo iste celine. Nastanak prve crkve na zaravni kraj litica dunavske padine mogao bi se datovati najranije u 11-12. vek, odnosno razdoblje romejske vlasti u Beogradu. Crkva je zatečena u polurazrušenom gradu 1403/1404. godine, u trenutku kada Beograd dolazi pod srpsku vlast i postaje središte države. Bez obzira kada je podignut stariji hram Uspenja Bogorodice, ostaje činjenica da je zatečeno zdanje temeljno obnovljeno i dograđeno za vlade despota Stefana Lazarevića, najverovatnije već tokom prve decenije 15. veka. U biografiji despota Stefana Lazarevića, Konstantin Filozof daje veoma pouzdane podatke o beogradskom sabornom hramu, navodi da je «velika crkva» posvećena «Uspeniju prečiste Vladičice» i da je «presto mitropolita beogradskog, egzarha svijiu srpskih zemalja». Kompleks zdanja uz obnovljenu crkvu, uobličien u prvim decenijama 15. stoleća za vlade despota Stefana, predstavlja model urbanog manastira, po mnogo čemu jedinstven u srpskim zemljama srednjeg veka. Smena vlasti u Beogradu, nakon smrti despota Stefana 1427, izgleda da nije bitno uticala na sudbinu Uspenskog manastira. Tu je dalje, gotovo čitavo stoleće stolovao paravoslavni mitropolit. Krajem prve polovine 15. veka u požaru postradao je južni manastirski konak. Na njegovom mestu podignuto je novo, i za pojmove srednjovekovnog Beograda, monumentalno zdanje. Bilo je to očigledno najreprezentativnije zdanje obnovljenog kompleksa, i

Present day photograph of the location Metropolitan palace. Archeological excavations of the Lower town began in 1977, and with sporadic interruptions, were completed in 1997. It was during these excavations that the remains of the metropolitan palace were discovered.

po svemu sudeći, dvor beogradskog mitropolita. **Palata beogradskog mitropolita** građena je u vreme kada se grad nalazio pod vlašću ugarskog kralja. Obnovljeni kompleks, sa svojim novim rezidencijalnim zdanjem ubrzo je postradao, tokom turske opsade 1456. godine. Prilikom bombardovanja Beograda, uz druga donjogradska zdanja, bila je oštećena i palata. Porušeno i oštećeno je ubrzo obnovljeno, a život u manastiru nastavljen. U vreme nove turske opsade, koja je prethodila zaposedanju grada, manastir je ponovo teško postradao. Turci su u Donji grad prodrli osmog avgusta 1521. godine, a pre povlačenja spaljena su sva zdanja donjogradskog naselja. Nakon konačnog turskog zaposedanja grada, crkva Uspenja Bogorodice pretvorena je u džamiju sultana Sulejmana. Pretvaranjem u džamiju crkva je pošteđena rušenja. Za razliku od crkve, zidovi zapadnog kraja spaljene palate su gotovo u celosti porušeni, dok je istočni deo ostao u ruševinama. Na tom prostoru grade se skromne kolibe u sklopu mahale Careve džamije. Sudbina celog kompleksa okončana je tokom austrijske opsade Beograda. 14. avgusta 1717. godine pogođeno je tursko skladište baruta i u toj snažnoj eksploziji, porušene su sve zgrade u Donjem gradu. Među njima i nekadašnja Uspenska crkva. Nekoliko godina kasnije, tokom obimnih austrijskih nivelacionih radova, njene ruševine su iščezle. U isto vreme, visoki nasipi osuti sa Gornjeg grada, prekrili su preostale ruševine mitropolitske palate.

The people look skyward
seeking aid from above,
and the Angel of History
appears on the horizon
his eyes staring, mouth open
and wings spread,
while human catastrophes
are hurled before his feet.

He would stay to help,
but a storm is blowing from paradise
and a violent gust
propels him into the future
while past and present erupt
behind and beneath him.

This is what we call progress.

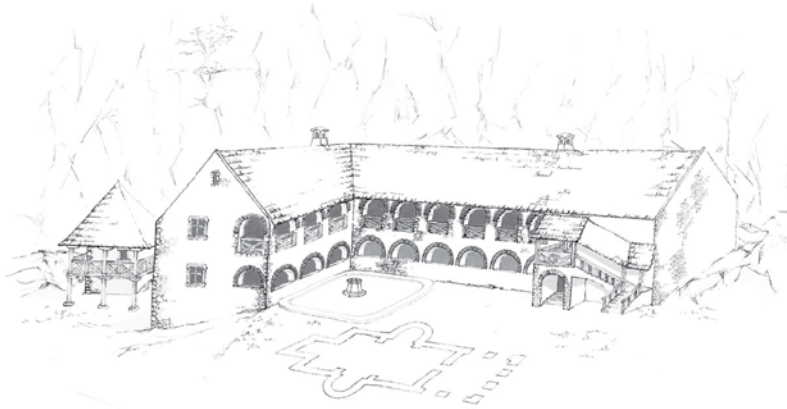
Ljudi gledaju ka nebu
trazeći pomoć odozgor,
i Andjeo istorije
se pojavljuje na horizontu
razrogačenih očiju, otvorenih usta
i raširenih krila,
dok mu ljudske katastrofe
padaju pred noge.

Ostao bi da pomogne
ali iz raja dolazi oluja
i našilan zadah
ga šalje u budućnost
dok prošlost i sadašnjost bukne
iza i pod njim.

To je ono što zovemo napretkom.

Walter Benjamin

Zamišljeni izgled Mitropolitske palate sredinom 15. veka. Ova prostrana, moglo bi se reći monumentalna palata, građena krajem prve polovine 15. veka, nalazila se u kompleksu crkve Uspenja Bogorodice – katedralnog hrama srednjovekovnog Beograda.

Reconstructed model of the Metropolitan palace, mid-15th century. This spacious, perhaps monumental palace, built during the end of the first half of the fifteenth century, was located in the complex of Church of the Ascension of the Mother of God – the cathedral temple of medieval Belgrade.

Građevina je imala izduženo centralno krilo oslonjeno na stenovitu padinu i istureno istočno krilo, pod kojim su se nalazile i podrumске prostorije. Bilo je to spratno zdanje sa zidanim zasvedenim tremom na prednjoj strani, kroz koji se prilazilo glavnom portalu na ulazu i centralni hol. Iz ove prostorije zidano stepenište vodilo je ka ođajama na spratu. Desno se išlo ka prizemnim pomoćnim prostorijama, dok je, s leve strane, portal modelovan u gotičkom stilu naglašavao ulaz u veliku dvoranu. Ova prostrana ođaja, površine oko 70m², zahvatala je gotovo čitavo prizemlje istočnog krila. Imala je pod rađen u dekorativnom slogu opeka, a u blizini ulaza, u zidu, nalazila se fontana ukrašena reljefnim maskaronima, iz kojih je isticala voda. U posebnom aneksu postojala je velika zidana peć, ložena iz spoljnog atrijumskog dvorišta, koja je, pored dvorane, grejala i jednu od ođaja na spratu. U rasporedu prostora, koja se sagledava kroz očuvane elemente osnovnog plana, palata beogradskog mitropolita sažima rešenja uobičajena za građevine manastirskih celina, ali nosi i bitne odlike gradskih plemićkih rezidencija evropskog Zapada. Građena je u duhu srednjovekovnog poznogotičkog graditeljstva, uz prepoznatljive elemente starijeg srpskog nasleđa. Rezidencijalno jezgro palate – centralni hol, velika dvorana i stambene ođaje na spratu iznad nje, kao i niz pomoćnih prostorija u prizemlju u podrumu – odslikava vlasteosko boravište koje, za sada, nema bližih paralela na području srpskih zemalja.

Beograd 1521. godine, detalj sa drvoreza V. Reša, crkva Uspenja Bogorodice. Postoje svedočanstva da su se u Mitropoljskoj crkvi Uspenja Bogorodice čuvale mošti carice Teofane, mošti Sv. Petke i najveća srednjovekovna beogradska svetinja, čudotvorna ikona Bogorodice, koju je prema legendi radio Sv. Luka.

Belgrade, 1521, detail of carving by V. Resa, Church of the Ascension of the Mother of God. Evidence suggests that the Metropolitan Church housed the relics of Saint Empress Theofano and Saint Petka, as well as the miraculous icon of Mother of God, the greatest saint of medieval Belgrade, which according to legend was painted by Saint Luke.

SPECIFIC SITE FOR A SPECIFIC TIME SPECIFIČNI PROSTOR ZA SPECIFIČNO VREME

Site specific rad je onaj rad koji egzistira u određenom prostoru, napravljen je za specifični prostor i preuzima smisao iz konteksta tog prostora. Kao suprotnost implatacije kulturnog događaja u atraktivno okruženje, site-specific projekti izražavaju karakteristike samog okruženja, rad egzistira u dijalogu i specifičnoj interakciji sa autentičnim prostorom. U širem smislu termin site-specific može se upotrebiti za bilo koji umetnički rad koji je manje ili više privremeno ugrađen u specifičnu lokaciju. Rad postoji kao integralni deo prostora, zavistan je i neodvojiv od lokacije, barata sa elementima izabranog mesta.

Site specific art is art which exists in, and is created for, a specific space, from which it adopts or draws its meaning. As opposed to the implantation of a cultural event into an attractive environment, site-specific projects highlight the very characteristics of their environment; the work exists in a dialogue and specific interaction with its authentic space. Broadly speaking, the term site-specific could be applied to any work of art that is more or less temporarily installed in a specific location. The work functions as an integral element of the space; it is both dependent on and inseparable from the location, and it collaborates with the constituents of the selected site.

Mesto koje je zaboravljeno. Mesto koje je vreme oblikovalo, menjajući njegov indentitet, pod uticajem prolaznosti, raspadanja, razgradnje. Ambijent koji sadrži uspomene na ljudsko prisustvo, fragmente prošlosti. To je prostor koji ima sećanje.

A place that has been forgotten. A place whose identity has been shaped by time, fashioned by the influence of passing, dilapidation, of demolition. An ambience that holds the memories of human presence, fragments of the past. Such is a place that holds memory.

Mesto gde se susreću prošlost, sadašnjost i priroda u svoj svojoj snazi i lepoti, je prostor koji daje i otvara mogućnosti, prostor koji umetnik, stvaralac nikada neće prestati da sanja i očekuje...

The site where past, present and nature—in all their strength and beauty—meet, is the site that gives birth to possibility, the site which the artist, the maker, shall never stop dreaming of and expecting from...

UNUTRASNJA ARHEOLOGIJA INTERIOR ARCHEOLOGY

Spoljašnji prostor počinje da inicira procese u unutrašnjem prostoru individue.
The exterior space begins to initiate processes within the entity interior space.

Ideja o prostoru koji je van vremena...originalan... prostor unutar našeg uma... ali ne prostor ega... već tajni, skriveni prostor nesvesnog... ambis mogućnosti... iz kojeg se misli i osećanja pojavljuju poput neočekivanog rascvetavanja.

The idea of a space that is outside of time...original...the space of our mind's interior...but not of our ego...rather the secretive, hidden space of the subconscious...the abyss of possibility...from which thoughts and feelings unexpectedly bloom.

Buđenje unutrašnjeg prostora uvek je povezano sa podsticajem spolja. Ova vrsta intimizacije je dopuštena jer osjetiti spoljašnji prostor nije samo: istražiti ga, izmeriti, sagledati činjenice, čuti priču, već i doživeti ga, saosetiti se sa njim. Dopustiti intuiciji da vodi.

The awakening of the interior space is always in some way stimulated by the exterior. This form of intimacy is allowed, for the experience of an exterior space does not only lie in researching it, measuring it, identifying its facts and hearing its story, but also living it, sympathizing with it. Allowing the intuition to lead.

Ponekad pogled sa otklonom, viđenje nekog ko dolazi spolja, donosi jedan novi, svežiji pristup stvarima. S druge strane odlazak u novi prostor predstavlja i neku vrstu otklona i od samoga sebe, koji nudi jasniji pogled na unutrašnja dešavanja.

To prožimanje i međuzavisnost spoljašnjeg i unutrašnjeg pogleda i spoljašnjeg i unutrašnjeg prostora jeste mesto od velike dragocenosti.

Sometimes a refracted look, the view seen by one approaching from outside, brings a renewed and refreshed outer perspective. Furthermore, entering a new space presents a form of refraction in and of itself, offering a clarified perspective of one's inner space. This dialectic and interdependence between outer and inner perspective and exterior and interior space is a moment of significant value.

“Izbljuvavaju se progutane teorije, zagađeni delovi prirode, prokisle ideje utemeljivača - i sve što je tako žarilo i palilo, opijalo, sada hladnom masom bljuvotine zaliva mesto nedavne gozbe. Raste osećanje neke nove ozbiljnosti, koja se oprobava u smeju - a ne smeje se. Koja se oprobava u hrabrosti - a ne smeje se. To je osećanje vrlo tihe ozbiljnosti, nalik na malodušnost, na bojazan da će se nešto rasterati i nepopravljivo uništiti u meni samom i u svetu bez mene. «O kad bi čitav svet, kad bi svako u svetu bio kao ja sada, tih i bojažljiv...»

Da li je ludost pretpostaviti da XXI vek može postati vek sentimentalnosti? I kao što je XX vek tražio sebi sličnosti sa periodom baroka, sa njegovim fantastičnim traganjem, dramskom napetošću i energijom koja šiklja napretek, tako će XXI vek da se okrene sentimentalnosti, zamišljenoj, tihoj meditaciji, tananoj melanholiji.

Swallowed theories are blabbered, contaminated elements of nature, soured founders' ideas – and all that was smoldered and burned, imbibed; now a cold mass of blubber waters the site of the recent feast. There grows a feeling of some novel gravity, which is trying on a laugh, yet not laughing. Which is trying on courage, yet not laughing. Such is the feeling of very quiet gravity, akin to faintheartedness, to a fear that something will disperse and irreparably destroy within me and in the world without me. «Oh, if the whole world, if everyone in the world could be as I am now, quiet and fearful...»

Is it to madness to presume that the 21st century may become the age of sentimentality? And just as the 20th century searched for its likeness to the Baroque, with its fantastic exploration, dramatic tension and forward-going energy, so the 21st century will turn to sentimentality, contemplative, quiet meditation, delicate melancholy.

Duša, Anđeo, Lepota, Dobro, Pravda...
Soul, Angel, Beauty, Good, Justice...

Ove reči i pojmovi su se tokom svoje neupotrebe, očistile od one nadmenosti i skrupuloznosti, koje im je pridavala viševjekovna tradicija zvanične upotrebe. Oni su prošli kroz periode revolucionarnog umrtljavanja i karnevalskog ismevanja, pa se sada vraćaju u jednoj transcendentnoj prozračnosti, lakoći, kao da nisu od ovog sveta. Citatnost ovih reči je samoočigledna do te mere da više nije svodljiva na ironiju nego predpostavlja njihovo dalje lirsko usvajanje. Ove reči znaju za svoju otrcanost, istrošenost, i istovremeno se nude kao prve nađene i poslednje preostale reči. Lirska iskrenost i sentimentalnost umiru u tim odavno istrošenim rečima, tako reći, smrću gazeći smrt.

Trans-sentimentalnost je sentimentalnost posle smrti sentimentalnosti, koja je prošla kroz sve krugove karnevala, ironije i crnog humora, da bi uvidela vlastitu banalnost-i prihvatila je kao neizbežnost, kao izvor novog lirizma. Postoji banalnost, postoji svest o toj banalnosti, postoji banalnost te svesti i postoji, na kraju, svesnost same banalnosti-kao način njenog prevazilaženja.

These words and notions have through their unuse purged themselves of the arrogance and scrupulousness that centuries of repetitive discourse bestowed upon them. They have endured periods of revolutionary benumbing and carnivalesque ridicule, and are now returning in a transcendental, luminous, lightness, as if they belong not to this world, but to another. The citationality of these words is self-evident to the extent that it is no longer reducible to irony, but rather assumes their further lyrical espousal. These words know of their shabbiness and exhaustion, and simultaneously offer themselves as words that were first to be found and last to remain. Lyrical candor and sentimentality die in these long tired words, which is to say, death tramples death. Trans-sentimentality is sentimentality after the death of sentimentality, which has undergone all the cycles of carnival, irony and black humor, in order to see her own banality, and accept it as inevitable, as a new source of lyricism.

«Šta može biti lepše od jeftinih efekata?»
What could be more beautiful than cheap effects?»

delovi iz knjige Mihaila Epštejna, POSTMODERNIZAM, Zepter book world, Beograd 1998.

"Ako postoji išta bezuslovno prirodno kod čoveka, to su onda njegova čula. Čula uživaju naše poverenje u mogućnostima komuniciranja sa realnošću, ona su intimni dodir kojim nesvesno kontrolišemo celovitost i sigurnost naše egzistencije u okolini koja nas okružuje. Ako je ova egzistencija neizvesna u odnosu na sredinu u kojoj se nalazimo i pritiska nas, mi sanjamo o egzistiranju van ovog sukoba, izvan ovog čulnog i fizičkog bitisanja, naša svest tada ima metafizičke tendencije." (Iz članka Jaroslava Vancata, *The Media Today*, Goethe Institut, 1994.)

"If there is anything categorically natural to man, these are his senses. The senses boast our faith in the possibilities of communicating with the real; they are the intimate caress with which we unconsciously control the wholeness and assertion of our existence within the space around us. If this existence is uncertain in relation to the environment in which we find ourselves and it pressures us, then we dream of an existence outside of this conflict, one beyond the sensory and the physical, whereupon our consciousness adopts metaphysical tendencies. (From Jaroslav Vancat's article "The Media Today", Goethe Institut, 1994.)"

Ponudi mi kostim, nasminkaj me, ja sam andjeo.

Offer me a costume, adorn me, I am an angel

Prostor lokaliteta je amfiteatar sa svojom stepenastom strukturom. Palata je vizuelna žiža – pozornica, a padina iza prirodni, stepenasti auditorijum. Lokalitet mitropolitske palate je takođe vidikovac-soba sa pogledom. Breg za razmišljanje.

The space of the site is an amphitheatre with its gradated structure. The palace is a visual center stage and the slope behind, a natural, gradated auditorium. The location of the metropolitan palace is also a sighting platform – a room with a view. A hill for thinking.

Namera nam je da ovim site-specific projektom skrenemo pažnju na značaj ovog vrednog arheološkog lokaliteta, kao i na njegove do sada neiskorišćene mogućnosti za različita kulturna dešavanja. Ostaci arhitekture palate, kao i njen položaj na dunavskoj padini pogodni su za scenske, vizuelne, muzičke i druge izraze.

With this site-specific project we hope to draw attention to this valuable archeological site and the possibilities it proffers as a background for cultural events, which have up until now not been availed upon. The architectural remains of the palace and its situation on the Danube slope make an ideal backdrop for various forms of artistic expression.

Svetlana Volic, vizuelna umetnica

Diplomirala je (1999) i magistrirala slikarstvo (2002) na Fakultetu likovnih umetnosti u Beogradu u klasi prof. Čedomira Vasića. Član je ULUS-a od 2000. godine. Apsolvent interdisciplinarnih poslediplomskih studija Univerziteta umetnosti u Beogradu, grupa za Scenski dizajn. Realizovala je četiri samostalne izložbe i učestvovala na mnogim grupnim izložbama i umetničkim projektima (*site-specific* projekti, simpozijumi i festivali) u zemlji i inostranstvu. Dizajner je scene i video-instalacija u više pozorišnih predstava i scenskih događaja. Bila je član saveta Beogradskog letnjeg festivala (2005/2006). Umetnički je direktor u izdavačkoj kući Clio (2005/2007). Slikarstvo, fotografija, video-animacija, grafički i scenski dizajn – mediji su koji je podjednako zanimaju i u kojima se izražava. Živi i radi u Beogradu kao samostalni umetnik.

Graduated (1999) and post graduated (2002) from the Faculty of Fine Arts in Belgrade, department of painting, in the class of professor Čedomir Vasić. She has been a member of ULUS since 2000. She is currently completing her interdisciplinary graduate studies, in the Department of Scene Design. So far she has had four individual and numerous group exhibitions and artistic projects (*site-specific* projects, symposiums and festivals) both in the country and abroad. She designed set- and video-installations for several theatre plays. She was a member of the BELEF council (2005/2006). She is currently an art director for Clio publishing house(2005/2007). Painting, photography, video-installation, graphic and scene design – are the artistic mediums which she is interested in and uses for artistic expression. She lives and works in Belgrade as a freelance artist.

svolic@verat.net

Tatjana Vukosavljević, arhitekta

Diplomirala 2002. godine na Fakultetu Primenjenih umetnosti u Beogradu, odsek Unutrašnja arhitektura. Apsolvent interdisciplinarnih poslediplomskih studija Univerziteta umetnosti u Beogradu, grupa za Scenski dizajn. Izlagala na nekoliko grupnih izložbi i učestvovala u nekoliko umetničkih projekata u zemlji i inostranstvu. Radi kao organizacioni menadžer u Jevrejskom kulturnom centru u Beogradu. Bavi se dizajnom, grafičkim i scenskim.

Graduated in 2002. from the Faculty of Applied Arts in Belgrade, Department of Interior Design. She is currently completing her interdisciplinary graduate studies, in the Department of Scene Design. She has participated in several group exhibitions and artistic projects both in the country and abroad. She works as an organisational manager at the Jewish Cultural Centre in Belgrade. She is into design: graphic and scenic.

tatjana.vukosavljevic@gmail.com

Autori projekta **Project authors**: Svetlana Volic i Tatjana Vukosavljević
Koautor i produkcija **Co-author and producer**: JP Beogradska tvrđava

Total dizajn **Total design**: Svetlana Volic, Tatjana Vukosavljević

Autor fotografija i printova **Photography and prints by**: Svetlana Volic

Plan konstrukcije za printove **Construction**: Grozdana Šišović

Autori video radova **Video authors**: Svetlana Volic i Tatjana Vukosavljević

Scape scout: Tatjana Vukosavljević

Anđeli modeli Angels models: Nataša Marek, Bobana Marek, Nina Todorović, Lana Pavlović, Mina Pavlović, Zoran Tošić, Aleksandra Miličković, Mia David-Zarić, Filip Zarić, Maja Mirković, Nemanja Ranković, Tatjana Dadić-Dinulović, Tatjana Vukosavljević, Svetlana Volic.

Tehnička produkcija **Technical production**: Marko Radenković

Autori kataloga **Authors of catalogue**: Svetlana Volic, Tatjana Vukosavljević

Prevod tekstova **Translation**: Anja Savić

Projekat je realizovan sredstvima Sekretarijata za privredu Skupštine grada Beograda

The Project was made possible by the Secretariat of Economy of the City Council of Belgrade.

Projekat je deo programa manifestacije DANI EVROPSKE BAŠTINE "Reke - tokovi nasleđa", Beograd 2007. **Project is part of the programme of EUROPEAN HERITAGE DAYS manifestation "Water - Sense of duration", Belgrade 2007.**

Hvala na profesionalnoj podršci i pomoći **Thanks to professional support and help**:

Dušica Knežević; Univerzitet umetnosti, interdisciplinarnе magistarske studije, grupa za scenski dizajn; Radivoje Dinulović; Milan Aleksić; Vesna Mićović; Aleksandar Brkić; Darko Volic...

